

Overordnet om tilvirkning og bruk av treski

Hva er dagens kunnskap i det å lage og bruke treski?

... Et lite miljø med god kunnskap. (16)

... Den historiska kunskapen om skidor och skidstillverkning och det kulturarv som det handlar om är också på en väldigt låg nivå, som jag uppfattar det. Speciellt kunskapen om hur äldre skidtyper fungerade i verkligheten, hur de uppförde sig i snön. När det gäller kunskapen om tillverkning finns det en del dokumenterat i skrift, bild och film. (10)

... Jeg tolker bruken av betegnelsen 'kunnskap' i anledning av tilvirkning og bruke av treski som 'kyndighet' – d v s erfaringsbasert skjønn og ferdighet i skjønn forening. I dag er det få som er kyndige nok til å lage heltreski, og enda færre som kan lage limtreski. (1)

... Har god kunnskap om bruk av treski over lange strekninger (skiteknikk) (5)

... Kjerneområde i nord-sverige finnes rundt Jokkmokk.(11)

... En skjult potensiale av ski, gamle skipar som står på hytter? Dvs kanskje flere brukere enn en er klar over.(11)

... Mitt inntrykk er at det framleis kan vera ei lita gruppe eldre/gamle folk som kjenner til den gamle måten å laga og bruke treski på. Men blant unge og born er det svært få som veit og kan noko om dette. (13)

Hva var gårsdagens kunnskap i det å lage og bruke treski

...I Skimuseets samling er det stor variasjon i skiformer. Variasjonen viser at man hadde kunnskap om at skienes egenskaper måtte tilpasses terrenget og forholdene de skulle brukes i. (16)

...Tillverkning av helträ kunde nog de flest på landsbygden, alla åkte med träskidor. (12)

...För 150 år sedan var ju behovet av skidor helt annorlunda än vad det är idag. Det var ett livsnödvändigt redskap för överlevnad i snörika trakter. Viktigt för jakt och samfärdsel. Då var också mångfalden av skidtyper stor och kunskapen om tillverkning också mycket utbredd. Inom den samiska kulturen var mångfalden och kunskapen som störst. Det är en del renskötare som fortfarande använder träskidor i den moderna renskötsel. (10)

...Dei som vaks opp på 1920-30 talet, hadde ein del kunnskap om dette temaet. Her i mitt område, (...), var det vanleg at dei vaksne laga ski til borna sjølv, dei visste kva material, verktoy og teknikkar/prosedyrar dei skulle bruka. På den tida laga dei gjerne skistavane sjølv, brukte tildels berre ein stav. For dei som budde i snørike område, var ski eit naudsynt og effektivt utstyr til ferdsel og transport anten i samband med arbeid eller fritid. (13)

Hva mener du med begrepet treski?

... Heltre og limte treski uten plast o.l. (2) Tre utgjør det bærende element (8) heltre og laminat (4) Jeg skjeller mellom heltreski og limtreski (1) I ein periode bruka ein laminera treski med plastsole. Eg meiner det vil vera eit halvfabrikat treski sidan ein brukar såle av eit anna type materiale(6)

... Då meiner eg det handlar om at heile skia er laga av tre. Limte ski og heilvedski. Altså ikkje berre ski med trekjerne, som jo omfattar det meste av ski. Moderne treski, slik vi lagar dei no kan på alle måtar samanliknast med moderne storfjellski, frikøyringsski og fjellski. Med eller utan stålkantar. Vi likar å tenke at treski er like gode som ski av compositt-materiale, i alle fall til bruk i laussnø. (9)

... Jag använder en limträkonstruktion i de skidor jag tillverkar. De träslag jag använder är björk, gran, hickory och ask. Inga syntetiska material förutom limmet. Fördelen med limträteknik är att flera olika träslag kan användas och deras speciella egenskaper kan utnyttjas i konstruktionen. Formstabiliteten blir också bättre med limträteknik än med den äldre helvedstekniken. Limträtekniken började användas efter andra världskriget när vattenfast lim fanns att tillgå. De skidor jag tillverkar är utpräglade lössnöskidor för jakt och friluftsliv. Det har varit en lång väg fram till den skidmodell jag tillverkar idag med mycket experimenterande och testande. Viktigt har också varit att lyssna på äldre generationers kunskaper och erfarenheter, som exempelvis äldre renskötare och fågeljägare som har åkt mycket skidor i lössnö i sina dar. Förebild och inspirationskälla är i första hand den samiska traditionen. Vanligaste längden är 3m - 3,30m, bredd 8cm - 10cm. Även kortare varianter förekommer. (10)

... Laminert, långa, breda, annat spann, andra brätten (12)

... Lokalt og regionalt kjenner eg ikkje til noko tiltak, det einaste eg kjenner til er mitt arbeid med dokumentasjon og formidling av kunnskap og treski bruk og tilverking av treski på gamlemåten, heimalaga vestnorske treski med naturvaksen bøy. (13)

... Det er ei ski i heltre eller limtreski med tresåle. Det er ikke blanding av andre materialer. Men det er viktig å få med at det kan være samme materialforståelsen og oppbygging av kjernen i en plastski med trekjerne. Det er ofte sålen i kombinasjon med resten av skia som definerer om det er ei treski eller noe anna. (7)

... Skimuseet bruker begrepet treski om heltreski og laminerte ski. (16)

Hva finnes eller planlegges av tiltak for å ta vare på og/eller promotere treskimaking og bruk?

... Kurs i impregnering og smøring av treski (5)

... Jeg tok i bruk 'plastski' til bruk i fjellet i 1967 fordi de ikke lot seg brette. I 1972 hadde jeg samlet så mye erfaring med disse misfostrene (Askjem var først ute etter ide fra eieren av Bonna skifabrikk) at jeg gikk over til treski igjen. Fra 1972 ivret jeg for limtreski gjennom kursvirksomhet for skoleverket, fjellredningstjenesten og Forsvaret. Etter å ha oppdaget at amerikanske entusiaster kjørte telemarksvinger i dypsnøen i fjellheimen i Colorado våren 1980, startet jeg en mediekampanje for treski (Morgedal 1981, Hemsedal 1982). Bjørn Basberg (nå professor ved Norges handelshøgskole) som arbeidet et par år hos Skandinavisk Høyfjellsutstyr i Hemsedal på slutten av 1970-tallet, tegnet et merke for "Treskiens Venner" som vi fikk trykket og brukte aktivt de neste ti – femten år.

Forsvaret drev troppeprøver med ulike plastskimodeller ettersom de dukket opp i løpet av 1970- og 1980-årene. Forsvaret ga først opp treskiene for en ti års tid siden, da alle andre NATO-allierte som deltok i øvelser i Nord-Norge, hadde skaffet seg plastski. Troppeprøvene viste hele tiden at treski (fra Landsem, senere Åsnes) passet best for bruk i Forsvaret.(1)

... I Morgedal hadde me internasjonale Telemarkfestivalar i perioden 2006-2010. Eit viktig element var å vise fram skimaking og la folk køyre med treski i dei same løypene som Sondre hadde bruka 150 år tidlegare. Dette vart avslutta pga. mykje arbeid men blir nå prøvd relansera vinteren 2021 med Vatnelian og backcountry som utgangspunkt. Testing av treski vil vera naturleg her.... Har jobba med eit treskifestival konsept i Morgedal. Tenker å invitere til skileik der folk kjem i eldre klede og dei treskia som ligg rundt omkring. I tillegg sjølv sagt å ha ein del å låne. Aktivitetar vil vera leik og moro på ski som ølbollerenn, hopp og uvyrdslåmir. ... Skimakarkurs. Lag dine egne ski og bli med på tur. (6)

... Eit tiltak er å vise fram treski i sosiale medium og på fjellet der vi bur. Eg har etter vedtak i skimkarforeininga etablert ein instagram-konto som er meint å nå ut til interesserte. Framvisning av treski av den moderne typen, gjerne breie laussnø-ski er viktig for å både vise at treski fungerer svært bra. Vi ynskjer også å skape ein link tilbake til tida då dei fyrste innsvingte telemarkskia vart tekne i bruk. Treski har eit sus av tradisjon over seg, og for mange vil det ha ein verdi å sjå at det er herifrå vi kjem, det er er treskia som var utgangspunktet for utviklinga fram til dit vi er i dag på utstyrfronten. Og det fine er at det visuelle rundt ei treski kallar fram denne nostalgien om du vil, eller det tradisjons-bærande elementet som mange vil tenke på som viktig.....Lokalt har eg prøvd å skape engasjement for treski, og eg veit om tre personar som har vore på kurs med Thomas A. etter at eg har introdusert dei for gleden ved slike ski.Eg har i tillegg prøvd å vise fram gleda ved treski på fjernsynet (9)

... Først og fremst Rønning, Thomas Aslaksby og andre sine kurs, dette prosjektet og norsk håndverksinstitutt sine filmer og prosjekter av det jeg kjenner til, ellers har vi en vag ide om å lansere en heltremodell under EVI-flagg. (8)

... Kan referere til min egen bruk hvor jeg har gått foran hestefølge fra Dalarna i Sverige til Røros. Alt gjennomføres i tidsriktig utstyr fra 1800 tallet. Har vært med på disse turene fra år 2000. Til sammen gått ca. 4000 km på treski gjennom disse årene. Da med samme skipar.(4)

... Det görs alldeles för lite för att bevara denna hantverkstradition och kulturhistoria. En hel del historiska skidor finns utställda på museer, t.ex. skidmuseet i Umeå. Några folkhögskolor som har friluftsliv och hantverk på schemat gör en del för att synliggöra och bevara hantverket. B.l.a Sjöviks folkhögskola utanför Avesta där jag själv gick friluftsledarkursen 1984 - 1986. Där började det för min del då jag fokuserade på skidhistoria och skidstillverkning. Kursledare var b.l.a Björn Thordsson numera verksam i Norge. Friluftsledarkursen har där varje år en veckas skidhantverk där man får prova på att tillverka ett par helvedsskidor. Man gör också veckolånga turer där egentillverkade skidor och annan egentillverkad utrustning används. Jag önskar mer av liknande engagemang! (10)

... Valdres, Voss og Fosen folkehøgskoler har hatt tilbud om skimaking. Også en innenfor Steinerfilosofi, Hurum (7).

... Kunsten å lage ski – vitenskapeliggjøring er knyttet til konkurranse idretten. Revitaliserings tiltak: 1)Gjenopta diskusjonen – hva er best med tanke på gli: eik?, alm?, bjørk, furu, gran? 2)Jeger og fisk foreninger; 3)Håndverksforeninger; 4) husflidsforeninger (11)

... Eg har lyst å filma og laga eit par ski av den lokale vestlandstypen typen med naturvaksen bøy, finna emne i skogen, tilverka det og prøva å bruka skia. Hogga emne hausten 2020 og tilverka skia i 2021. (13)

Hva finnes av organiserte friluftsliv-tiltak retta mot treskibruk

... Antageligvis ingen – utover det som finnes i treskimiljøet på facebook, en eneste gruppe. (2)

... DNT fulgte motene og forsvarte ikke treskiene etter plastskienes gjennombrudd i VM på ski i 1974. Se svaret under **Hva finnes eller planlegges...** Etter hvert som friluftsliv ble et innslag i lærerutdanningen (først NIH fra 1972, senere lærerhøgskolene i Volda, Elverum, Levanger og Hamar), distriktshøgskoler (Bø og Volda) og i folkehøgskolene (Hallingdal, Seljord, Akademiet i Rauland, Hardanger, m fl), var det aktive 'influensere' i disse skoleslagene. Turistnæringen bidro ikke, men la som idretten til rette for telemarkstilen i preparerte nedfarer. "Valdres' eminente *treskimagar*, Thomas Aslaksby, har vært med på å starte Norsk ski- og skimakerforening" (Avisa Valdres 23. jan. 2019).(1)

... Treskifestival i Stryn. Men dette er meir som ein fest. Oktoberfest-stil.(9)

... Treskifestivalen på Skotterud(8)

... Inget av detta så vitt jag vet i Sverige. Borde veta det i såfall men igen av dessa har köpt träskidor av oss (12).

... Eg kjenner ikkje til noko spesiell plass der det er tilbod om bruk av treski. Det nærmaste eg kjem til dette er Dyrkolbotn leirskule som eg arbeidde ved i åra 1985-2000, der me hadde ei stor samling med treski som leirskuleelevane kunne låna og nytta under opphaldet. Denne treskisamlinga vil eg tru dei har framleis men i kva grad dei vert nytta er eg usikker på. Det som er interessant med denne leirskulen og lokaliteten, er at det er ein av dei få leirskulane i landet som ligg i eit område utan tilrettelagt skiterreng med preparerte løyper og alpinanlegg/skitrekk. Her vart og vert det praktisert tradisjonell friluftsliv der ein må trakka braut, gå opp løypene sjølv, laga enkle skileikanlegg som kuleløyper, orgeltamp, skistavportar osv. Denne leirskulen mista mange av skulane utover 1990-talet pga nyare leirskuletilbod med tilbod om alpinanlegg. Thomas Aslaksby arbeidde som leirskulelærer ei veke ved leirskulen for 25 år? sidan, og då brukte han treski og han arbeidde han eit par ski på kveldstid i løpet av veka. Elevane kunne fylgja med på arbeidet. (13)

Hvem er utøvermiljø eller har interesser i at skimakerkunnskapen utøves?

... Personer med interesse og hjerte for dypøkologi, Arne Næss, naturfilosofi, elever/deltagere på kurs på Norges Høyfjellsskole/Nils Faarlund, klima og miljø, naturvennlig friluftsliv. Kanskje noen folkehøgskolen. Vet ikke hvordan det er på friluftsmiljøet på høyskolen i Bø. (2)

... I Norge er Rønning ski AS på Skotterud utholdende og energiske. De har også fått mye omtale i riksmidiane. I Sverige solgte Tegsnäs i Nord-Sverige innpå ett tusen par treski i 2017. Blant vegledere i friluftsliv har Thomas Aslaksby *satset på treskimaking i mer enn tyve år – først i Hemsedal, senere i Valdres. Ved enkelte folkehøgskoler og høgskoler linjer har for friluftsliv så smått kommet i gang igjen med å lage utstyr, herunder nkknheltreski.*(1)

... Skientusiastar, og gjerne folk som er flinke på ski og som vil ha nye utfordringar. Eg ser at det er mange eldre telemark-køyrarar som er interesserte i treski.....Kjernen i miljøet er vel sentrert rundt Thomas Aslaksby og den kursverksemde som han driv. Det er viktig at nokon tek eit såpass stort ansvar som han gjer. Ein stad må folk kunne henvende seg dersom dei vil gå kurs eller lære meir. I så måta har Morgedal også eit bra opplegg der folk kan komme og lære.(9)

... Idag är det förhållandevis få som använder träskidor under sina fritidsaktiviteter vintertid. Det är vanligast hos fågeljägare och friluftsmänniskor som vill färdas i lössnö under

midvintern når snön är djup. Under sådana förhållanden är träskidan överlägsen plastskidor när det gäller funktion. På grund av att det är en liten produkt på marknaden har utvecklingen av modeller och utföranden varit eftersatt i många årtionden (10).

... Dette er eg litt usikker på, men vil tru at folk med friluftslivutdanning kan ha litt interesse for dette med tradisjonell treskimaking og treskibruk. Sameleis finn ein folk innan museumssektoren med interesse for dette. Eg vil tru at sentrale mynde har interesse for at dette faget får ein oppsving og høgare status sidan skibruk og skimaking har vore så sentral i norsk levemåte og norsk identitet gjennom mange hundre, for ikkje å seia fleire tusen år.(13)

Hvilken verdi har treskimaking og bruk for miljøet?

Spørsmålet «Verdien for miljøet» ble skivebom, tolket som spørsmål om natur ikke det sosiale miljøet

... Personlig verdi i naturopplevelse, følelsen av at aktiviteten/turen i snøen virkelig harmonerer med et liv i og med naturen og som absolutt ikke bidrar negativt på noen måte i klima- og miljøregnskapet. (2)

... Foto, jakt og tur, toppturer, , løssnø i fjellskogen, skileik (5), kombiløsning, moderne ski til lange turer, treski til korte turer(6), for å forstå fortidas mennesker (14), naturvennlig (1)

... Angående 'miljøet', går jeg ut fra at vi snakker om 'natur', men har blitt påvirket av den amerikanske *environmental movement* – en bevegelse som raskt vokste seg sterk fra 1970, skremt av boken *Silent Spring* av Rachel carson (1962). Ordet *environment* har engelsk lånt fra fransk. Betydningen er 'det som er rundt meg'. I Norge er vi svake for amerikansk språkbruk. Slik gikk det til at vi i 1972 fikk et 'Miljøverndepartement' og ikke et 'Naturverndepartement'. Vi fikk imidlertid en 'Lov om naturvern' i 1972.

Det er åpenbart at treski bør være vårt førstevalg. Trær vokser til igjen, mens den oljebaserte plasten lages av fossilt råstoff som det også følger stort energiforbruk med, CO₂-utslipp og annen forurensning. Treskibruk har også stor symbolverdi.(1)

... For meg er å det å ta vare på ein uavbrutt håndverkstradisjon i Morgedal. I tillegg til at det har gjort Morgedal kjent, skap kan det skape fleire arbeidsplassar i bygda innan reiseliv.(6)

... Verdien er at ein brukar det som er i naturen av råstoff og så kan ein oppleve naturen med noko ein har laga sjølv. Er ein ikkje handverkar kan ein oppleve naturens råstoff ved at det er som har laga ski laga for deg.(6)

... For min egen del kan eg seie at eg har ikkje kjøpe ski dei tre siste åra. Før det kjøpte eg eit par ski kvart år. No lagar eg berre ulike modellar sjølv. Det seier noko om personen på skia når ein veit at ho/han har laga skia sjølv. Då stikk det djupt. Dei har dei ei genuin interesse for denne aktiviteten/sporten/kulturen. Og status i skimiljøet er nokså eintydig. Det er svært å kunne ferdast i fjellet med eigenproduserte ski. Alle tilbakemeldingar går i den retning. Det har ein stor verdi kulturelt å ha sine egne treski.(9)

På hvilken måte gir treski ekstra mening for deg i det å ferdes i snø

... Det er åpenbart at treski bør være vårt førstevalg. Trær vokser til igjen, mens den oljebaserte plasten lages av fossilt råstoff som det også følger stort energiforbruk med, CO₂-utslipp og annen forurensning. Treskibruk har forøvrig stor symbolverdi som naturvennlig livsførsel. Gandhi: Vil du være en del av løsningen, eller en del av problemet? Treski gir også mening ved at de er funksjonelle – de overgår plastski når det gjelder spenn for bruk i løssnø, ved å holde godt nnpå smøringen (som er fri for syntetiske gifter), med bedre glid på kald snø, ved sin skjønnhet – og ved den skiglede de gir. (1)

Spørreliste kunnskap i tilvirkning og bruk av treski mars 2020

... For meg betyr det ein heilt anna måte å bevege meg på. 80-90 % av tida eg er på ski er med moderne ski og det er fart og høg puls som er målet. Det vil sei i praksis kome på høge toppar og renne ned eller å går fort i preperara langrenns spor. Dette gje meg stor glede.... Treskiturane er korte turar i nærmiljøet der roa og opplevinga er det viktigaste. Ein liten stein eller ei ufs kan gje store glede med å hoppe med treski.(6)

... Det gjev mykje meining. Ski laga av eige material frå skogen, og tilverka med egne hender. Det gjer noko med skiturane. Verkeleg. Det er den kjensla av at ringen er slutta når du tek skia med gjennom same dal som treet har vakse. Der emnet til skia vart funne etter 50-60 vintrar og somrar med vekst.(9)

... Det görs alldeles för lite för att bevara denna hantverkstradition och kulturhistoria. En hel del historiska skidor finns utställda på museer, t.ex. skidmuseet i Umeå. Några folkhögskolor som har friluftsliv och hantverk på schemat gör en del för att synliggöra och bevara hantverket. B.l.a Sjöviks folkhögskola utanför Avesta där jag själv gick friluftsledarkursen 1984 - 1986. Där började det för min del då jag fokuserade på skidhistoria och skid tillverkning. Kursledare var b.l.a Björn Thordsson numera verksam i Norge. Friluftsledarkursen har där varje år en veckas skidhantverk där man får prova på att tillverka ett par helvedsskidor. Man gör också veckolånga turer där egentillverkade skidor och annan egentillverkad utrustning används. Jag önskar mer av liknande engagemang! ...På senare tid har jag ägnat mig åt att studera traditionellt båtbygge, teoretiskt och praktiskt, och byggt en så kallad allmogebåt. Jag har upplevt något liknande där. En fantastisk hantverkstradition där livsvillkoren krävde ändamålsenliga redskap för överlevnad. Det ger en bild av och förståelse för förra tidens människa och hennes erfarenheter, kunskaper och utsatthet. Av detta kan vi som lever nu lära oss mycket. (10)

... bruken av treski er ein måte å bevisa for seg sjølv og andre at treskia er eit godt alternativ til skibruk dersom ein er oppteken av norsk natur, kultur, sjølvberging og ein bærekraftig framtidig levemåte. (13)

Hvordan er treskimaking og bruk truet i dag?

... Det er truet av at alt kan kjøpes. Treski fungerer ikke i oppkjørte løyper. Og det er det «alle» gjør – går i oppkjørte spor. Hadde det bare blitt ulovlig eller uakseptabelt å bruke fossilt drivstoff til å pakke villsnøen sammen, ville vilkårene for en levende skimakertradisjon våknet til live igjen. Da ville folk fått behov for ski som flyter oppå snøen. (Jamfør den gode teksten til Børresen om den gangen man brukte ski som gikk oppå snøen, i en av sangene sine. Om jordmora. Du får google/youtube vintersang. (2)

... Det krever (stort) personlig mot å vise seg offentlig med 'musealt' skiutstyr i modernitetssamfunnet,ok hvor det gjelder stadig å ligge i forkant av moteutviklingen i klesdrakt og utstyr. Dermed er det langt mellom entusiaster som etterspør treski. Dyre er de selvsagt også p g a at vi har med et håndverk å gjøre som er tidkrevende og ikke er subsidiert fra noe hold. (1)

... Kanskje fyrst og fremst fordi det er ikkje lagt opp til at folk skal trække sine egne løyper. Systemet sørgjer for velpreppa løyper som er lite eigna for treski....Med dagen kunststoffski og felleski er det lett å ha gode ski når ein skal ta ein skitur. Med treski vil det vera vanskelegare å ha gode ski spesielt til mildare og våtare sno det er. (6)

... Trusselen handlar vel om at det er så høgt trykk av billige masseproduserte moderne ski.

Avanserte skifabrikkar kunne også produsert miljøvennlege ski og fått gode resultat. Men det er vel etterspurnaden som må opp for å få dette til.(9)

... Kompetensen, det finns inte många skidmakare kvar i Sverige. Många köper plastskidor då de inte vet att det finns träskidor, butikerna har dem inte hemma så kunderna kan se och känna på dem. Ska man göra större volymer så krävs en maskinpark och det blir stora investeringar några miljoner. Vi har den maskinparken idag därför kan vi fortsätta skid tillverkningen om vi var tvugna att investera i nya maskiner så är det tveksamt om fortsättning. (12)

... Den moderne og travle levestillet med oljebaserte produkt er litt av trusselen, med mangel på kunnskap blandt mediafolk og folk flest om skogbruk, materialbruk, materialkvalitetar, verktøybruk, handverksteknikkar, tilverking og bruken av treski (13)

Treskimaking

Når begynte du å lage treski?

1993/4. (2); 2017 (9); 1992 (7)

... Jag började tillverka skidor 1986 och har sen dess tillverkat många hundra par. Intresset för skidorna är stort, åtminstone upplever jag det så som ensam-hantverkare.

Tillverkningsprocessen är ganska tidsödande. (10)

... Skid tillverkningen startade 1907. Efter ett antal konkurser så tog jag och en kollega över 1996. (12)

... Eg har ikkje laga treski men dokumenterte Knut Øvstedal frå Evanger i Voss som lagde treski på gamlemåten, ski av den typen med naturvaksen bøy/res slik det vart gjort i Nordhordland, Voss og vidare nordover vestlandet til Sunnmøre(13)

Hvorfor ...?

... Hadde en gryende interesse og hjerte for naturlig utstyr til et liv i naturen. Som følger med gjennom livet. **KEM?**

... De hade tillverkat upp till 8000 par som mest volymen gick ner till ca 1000-1500 par under konkurserna första halvan 90-talet. Vi trodde att marknaden skulle ta ca 3000 par men det var helt fel så vi la om produktionen till annan träproduktion och har kvar skid tillverkningen som ett arv som vi ska försöka förvalta så länge som maskinparken fungerar. (12)

... For å dokumentere kunnskapen knytta til vestnorsk heimelaga ski av typen med naturvaksen bøy, og for å formidle kunnskapen om framstilling av denne spesielle skitypen. (13)

... Jeg har alltid vært glad i å gå/stå/renne på ski i tillegg har det vært en fascinasjon i å arbeide i og med tre. Kombinasjonen ski og tre var perfekt for meg og når de skiene vi lagde i 1992 ble bedre enn de som var i handelen, da var det helt naturlig å fortsette. (7)

Hvem har du lært av?

... Første kurset til Thomas Aslaksby i Hemsedal. **Kan sende deg utklipp fra avisa Hallingdølen tror jeg. Hvis du vil ha??** Må finne i fotobok og skanne. Og maile. MORSOM HISTORIE. Mitt første par lå i bilen som var parkert i Oslo og ble stjålet. Dessverre fikk jeg tilbake bilen, IKKE skiene. «Måtte» dermed gå på nytt kurs. Denne gang med Bjørn Berge på Grua/Hadeland. (2)

... Det fanns utbildad personal när vi tog över företaget. (12)

... Øystein Lie og Bo Østergren. I tillegg har jeg kombinert anna kunnskap jeg har om ski og tre i arbeidet med å lage treski. (7)

Hvor mange ski har du laget?

To par. (2)

30-40 (5)

Sedan 1996 har vi tillverkat ca 20 000 par. (12)

Ca 300 pluss minus. (7)

Hvor mange treskimakere kjenner du til?

Rønning. Thomas. Bjørn B. Han NRK-fyren på vestlandet. 2-3 st i Sverige och Norge. (12)

Hvis du mener personer som lager for salg, så er det en håndfull... Mener du personer som har laget mer en et par ski etter at de har vært på kurs eller personer som har tilegnet seg kunnskapen andre steder og driver i mindre eller større grad så er det 15-20 personer. I tillegg er det en del utenfor Norges grenser. (7)

Hva er «kunsten» i det å lage ski? «kunsten»

... Kunsten å lage: ta ut gode emner (5); form, flekskurve, kombinasjon letthet og styrkehyperkomplekst (eviski kontekst), (8), finne rett emne, myk, tyngde og svingeegenskaper (6), avveid stivhet i for-mellom- og bakski, form tilpasset bruk i løssnø, nedfart, vandring(1)

... Å lage treski er en kunst i slekt med å bygge trebåter. Kunnskap er ikke nok. Det trengs erfaringsbasert kyndighet – som omfatter hendighet/ferdighet. (1)

... Det er å finne det rette emne og utnytte det for å lage skia slik du ynskjer det. Resten er meir eller mindre handverksteknikkar. (6)

... Kunnskap om skikøyring. Gjerne telemark-køyring. Og handlag med tre og øks og høvel. (9)

... Å lage ski på sløyden, 30 – tallet, selvbergings ideologi (ref oppteignelser fra Skid och friluftsförämjande. Standardisering av ski – i tilfelle en ski brakk, lett å skaffe en ny (11)

... Vår skidstillverkning består av 52 olika moment alla är viktiga man måste klara alla. Men då vi tillverkar i björk så är träkunnskap viktigt och putsningen då det är ett hantverk från steg 1-52 (12)

... Kunsten er å finna eit godt emne og kunna bruka enkelt verktøy, setja opp verktøy, og kjenna prosedyrane og rekkjefølgja av prosedyrar for skimaking, altså framgangsmåten (13)

... Det er å forstå skienes funksjon i samspill med materialenes egenskaper. Håndverksmessig vil det også inkludere en rasjonell og god bruk av verktøy “på lag” med skiemnet. (7)

Hva er de viktigste kravene du stiller til en treski?

... Først for å kunne gå med tung sekk i dyp snø – altså lange med god flyt, ikke så mye innsving. Nå ville laget et kortere par med mer innsving som er lettere å svinge med og leke med , først og fremst nedover. (2)

... Velvalgte materialer, fortrinnsvis kortreist, gjennomført, håndverksmessig utførelse, perfekt spennbue (vel avveid stivhet i forski, midtski og bakski), form tilpasset brukssituasjon (vandring i løssnø, nedfart i løssnø, nedfartt underlag)(1)

... Må ha god flyt, altså vere breiare enn ca 10 cm i havet, på ski som skal brukast til å køyre ned fjell på. Men det er ulike behov ved Breturar til dømes. Då treng ikkje ski ha den breidda, men gjerne lagast etter mål som dei brukte på slutten av 1800-talet. (9)

Att de har rätt spann och bra brätte då de är lössnöskidor i första hand. (12)

Hvordan beskrive skillet mellom moderne og førmoderne ski

... Moderne ski er konstruert ut fra krav som er formulert av skiidretten (kortspenn for bruk i preparerte løyper) og bruk av råstoff for maskinell produksjon som er tilgjengelig uten begrensninger etter nøyaktig definerte spesifikasjoner – krever petrokjemisk råstoff. Tradisjonelle ski – treski – er laget for bruk i løssnø og har derfor langspenn. Utvalg av emner og utforming er optimalisert for ferdsel i fri natur.(1)

... Når regner du moderniteten fra? Jeg deler det kanskje heller i tre. Oldskia var ei rein bruksski, typisk store ski til jaging av vilt og overfallsjakt. Så kom sport og konkurranseskia, bredden gikk ned og spennet ble viktig for å forbedre glid. Så kom moderne materialer og vips så fikk vi tilbake urformen, moderne løssnøski ligner helt på samiske oldski. Sirkelen ble sluttet helt 2009 (8)

... Äldre skidor gjordes av ett virkesstycke men idag är de lamell-limmade vilket gör att de behåller formen på ett helt annat sätt. (12)

... Dei førmoderne skia, før skisporten, vart bygdeskia på vestlandet for det meste heimelaga av lokale materialar. Dei vart viktige i den gamle levemåten og vart brukt i samband med arbeid, ferdsel og transport. Moderne ski er messeproduserte ski, skibrukaren kjenner ikkje produksjonen og produksjonslina, kjenner ikkje opphavet og kvaliteten til materialen og ski vert mest brukt til sport, lek og fritid. (13)

Hvordan er etterspørselen i ditt område?

... I en kommune med 15.000 innbyggere som jeg kjenner til, er det et titalls par treski. Jeg kjenner fire som er aktive brukere. (1)

... Säsongen 2010-2011 var den sista som var riktig bra. Efter det inte bra. För att sälja bra måste snön komma tidigt helst i början-mitten novemder. Får de bra med snö tidigt i mellan och södra Sverige då säljs det mycket mer. (12)

Skibruk og -teknikk

Hvordan bruker kunder skiene sine?

... Dagsturer hjemme i skog og kulturlandskapet med start og mål hjemmefra på kalde vinterdager med dyp, vill nysnø. Kan hende også på en overnattingstur i året, i vill snø, utenfor preparerte skispor. (2)

...I Norge er det folk som driver naturvennlig friluftsliv som bruker treski. I Nord-Sverige er treski vanlig til reindrift og jakt.(1)

... Fjellturar og toppturar på kalde dagar. (9)

... Jakt, friluftsliv och transport i första hand. (12)

Hvor ofte går du på treski

20 turar>. (9)

10 turer> (6)

Kan du gi et grov oversikt over ulike teknikker som er i bruk ute i terrenget?

Flat: Gange. Sjelden dobbelttak. Oppover: Bauting. Helst ikke fiskebein. Nedover: Telemarksving. Christianiasving på fremre eller bakre ben – kan velge hvor du legger mest tyngde. Rett frem med brems på stavene.(2)

... *I flatt lende i løssnø* er diagonalgang stilen. *På hardt underlag* bruker vi dobbelttak med fraspark, pigging og skøyting (har jeg praktisert siden 1950-årene). *I motbakke i løssnø*: I fallinjen, runding av høyder, jevn oppstigning tilpasset lendet, bauting.

I motbakke på hardt underlag: I fallinjen, runding av høyder, jevn oppstigning tilpasset lendet, bauting, fiskebein, ski-ski-sta-stav (der det er bratt og utsatt) og jamsides tråkking.

Utfor i løssnøen: I fallinjen, skråkjøring med vending, trampsving – og slalåmstil (slalåm skrives med å!): Stemsving, telemarksving (den ideelle løssnøsvingen med fremskutt og vinklet dalski – med like mye vekt på begge ski flyter man gjennom svingen uten å bruke krefter), kristianiasving/parallellsving. *Utfor på hardt underlag:* I fallinjen, skråkjøring med vending, trampsving, plogsving, stemsving, kristianiasving/parallellsving. Telemarksving på hardt underlag er et misfoster. Det er et resultat av reiselivsbransjens kundekapring og skiprodusentenes erobring av vårt forsøk på å knytte telemarksvingen til treskiene. Kjører man i telemarkstilen med dalskien foran hengsskien uten motvri på hardt underlag, velter man utover så snart dalskien støter mot en ujevnhet. (1)

... Allt utom alpint och telemark. (12)

... Dei gamle nytta berre ein stav, litt kraftig og den styrde dei med, streka med staven, og dei nytta staven til å bremsa med, sette seg skrevs på staven. På dei lokale skia her var det lange spisse tuppar, *horn*, som dei brukte som handtak til å dra skiene etter seg opp og ned bratte bakkar. Skituppane vart og nytta til å festa tau i når dei gjekk på glatt is, då kunne dei styra skia med taua. Borna kunne og renna i bakkane med tau i tuppane.

Sitat frå eit intervju med Alfred Dyrkolbotn

Fjellgarden Dyrkolbotn i Osterfjorden, Alver kommune, (AHOB-reg.)

Ski frå før 1900. Dei drog skia etter seg i motbakken, tok skituppane i eine handa og skistaven i andre. Det same kunne dei gjera ned bratte bakkar.

På Sunnmøre vart det brukt ein spesiell skitype, taumski, der dei brukte tau i tuppane til å dra skia med og styra når dei gjekk og rende i snø og på is.

<https://vestnorskeski.blogspot.com/2013/10/09-ski-fra-mre-og-romsdal.html> (13)

Kan du gi et estimat på antall treskibrukere i Norge i dag

(for eksempel; >100 000, >10 000, >1 000, > 100)

200 (2)

Mellom 100 og 1000 (8, 4); mellom 1000-10 000(1)

Eg veit vel berre om ca 20. (9)

10> (6)

I en kommune med 15.000 innbyggere som jeg kjenner til, er det et titalls par treski. Jeg kjenner fire som er aktive brukere. (1)

Svår fråga, det finns många träskidpar ute i landet (Sverige) troligen minst 100 000 par men hur många som använder dem vet jag inte 10000-20000 ?? (12)

Sverige

Karstykker: Karu Transtrandsmål (4)

Diverse notater fra intervjuer

Bo Østergren – oppsummering, tlf ca 1. april

Vanskelig å finne levende tradisjon i skimaking, noe lettere mtp bruk

Dog, Bo Ø har ikke hatt dette som fokus. Kanskje kan det dukke opp noen

Uklart hvor mange siidaer som har tatt ski i bruk

Spørreliste kunnskap i tilvirkning og bruk av treski mars 2020

Er det samiske eller andre typer?
Hva er forskjellen på Østergren og Tegsnes ski?
Finnes det en egen svensk skitradisjon, hva består den i.

Refleksjon: Bo har fokus på arktiske forhold, løssnøskogen og tynn is, altså smalt fokus i forhold til Thomas som snakker om allemannskunnskap

Bengt Ove Jåmås

Telefonintervju 16. april 2020

Anbefaler kontakt med Øystein Viem, Stiklestad – satt i gang flere skiprosjekt

Bengt Ove er reindriftseier, bor i Levanger men reinen er for det meste i Lierne, i Snåsa. Besteforeldrene gjorde ski. Lett å gjøre seg en ski hvis den knakk, felle en tørrfuru og splitte den opp.

Kurset: Gjorde ski for løssnø, 2,5 mtr lange og brede, henger mest til pynt, upraktisk å ha dem med på scooter . Kjøper heller ferdige jaktski. Dyktig kurslærer, fra Västerbotten Skidor av tre, you tube, film fra kurset, viser tilvirkning av skiene

Øystein Viem

For dei som bruker treski i dag så har det fleire verdiar som signaliserer både personleg og nasjonal identitet, miljøvern, kulturminnevern, sjølvberging og nøysemd. (AH)

Ranheimski funnet ved Snåsa, med reimer intakt. Reimer av fiskeskinn, (også bekreftet i Øystein V sin slekt) Fiskeskinn knirker ikke, og knuten frysre ikke, lar seg løse opp. Ref boka Urfødan, skrevet av Yngve Ryd eller søsteren hans, Lillian.

Beskriver ski som jaktredskap. Kombinert med tovedbuen, laminat bue, kjent fra arildstid. Samer jaktet på ulv med ski og bue. Ref Mikkel Fønhus bøker(telefon intervju ØV)

Karin Berg

Kjære Dag! Hyggelig å høre fra deg igjen! Spennende prosjekt, som virkelig fortjener å komme på Unesco liste. Jeg kjenner Thomas Aslaksby meget godt. Du har sikkert vært i kontakt med ham og miljøet rundt. Dessverre kan jeg ikke huske den omtalte skituren fra Møgedal til hovedstaden. Kanskje var det i forbindelse med OL på Lillehammer? Skihistoriker Thor Gotaas bør du også kontakte. Lykke til med prosjektet og hold meg gjerne underrettet om videre fremdrift. Alt godt fra Karin